

بررسی و ارزیابی سایت نشریات اسلامی پایگاه حوزه

• عباس رجبی

مدیر مرکز اطلاع رسانی دانشگاه امام صادق (ع)

تاریخچه

تقریباً دوپست سال پس از اختراع دستگاه چاپ گوتنبرگ اولین نشریه های علمی همزمان در لندن به نام society of London philosophical transactions of the royal le journal des scavants در سال ۱۶۶۵ میلادی منتشر شد. از آن پس رشد انتشار تعداد نشریه ها چشمگیر بود. در سال ۱۸۰۰ میلادی، نزدیک به ۱۰۰ عنوان نشریه علمی چاپ گردید. در سال ۱۸۵۰ این تعداد به ۱۰۰۰ عنوان و در سال ۱۹۰۰ به ۱۰۰۰۰ عنوان رسید. اگر به همین میزان این رشد استمرار می یافت انتظار بود تعداد عنوان های نشریه های منتشره به ۱۰۰۰۰۰۰ نشریه علمی - پژوهشی در سال ۲۰۰۰ میلادی برسد.^۱ اما این میزان در سال ۱۹۹۱ به ۱۳۳۰۰۰ عنوان نشریه علمی رسید.^۲ دانشمندان و پژوهشگران از نشریه های چاپی که مهم ترین رسانه برای ثبت و اشاعه پیشرفت های علمی در تمامی زمینه ها بود بهره می بردند و پس از دهه ۹۰ با پیشرفت های فناوری و بهره گیری از رایانه و شبکه های ارتباطی و خصوصاً اینترنت، به سمت فضای سایبرنتیک گرایش و نشر الکترونیکی را گزینه نخست برای ارتباط یافتند. اولین نشریه های الکترونیکی به معنای واقعی آن در اواسط سال ۱۹۹۰ به نام نسل اول نشریه های الکترونیکی به شکل متن اسکی و از طریق پست الکترونیکی برای مشترکان ارسال می شد. با ظهور وب دومین نسل نشریه های

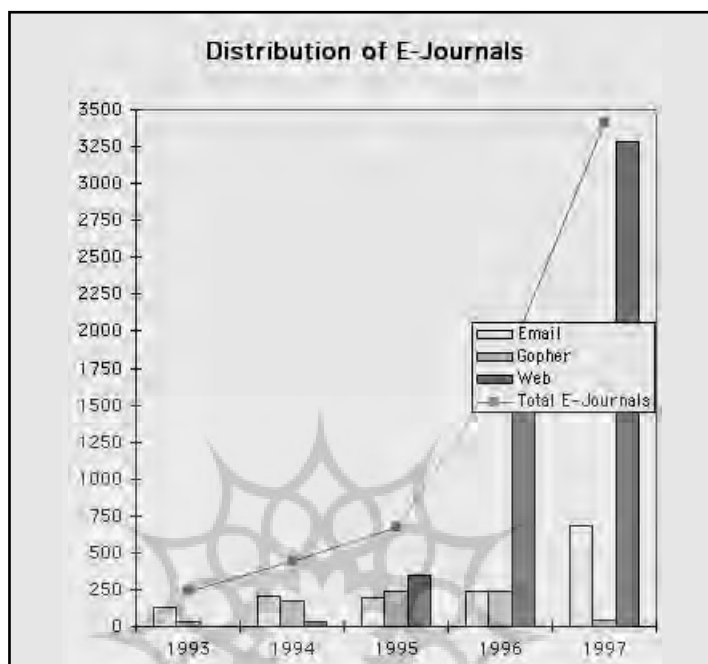
الکترونیکی پدید آمد. مقاله های نشریه ها به شکل pdf و html منتشر گردید که امکان مرور و جست و جوی تمامی فیلدهای مقاله های نشریه ها همانند: پدید آورنده، عنوان، نام نشریه، و ... را به کاربران می داد.^۳ مطابق آمار موسسه کتابخانه های تحقیقاتی^۴ (ARL)، تعداد نشریه ها و خبرنگارهای الکترونیکی به ترتیب در سال ۱۹۹۱، ۱۱۰ عنوان، سال ۱۹۹۶، ۱۶۸۹، و در سال ۱۹۹۷، بیش از ۴۰۷۰ نشریه بالغ گردید که ۳۳۰۰ عنوان از طریق وب، ۷۵۰ عنوان به وسیله پست الکترونیکی و در حدود ۷۰ نشریه در محیط گوفر توزیع گشت.

تعریف نشریه الکترونیکی

تعریف گوناگونی برای نشریه الکترونیکی ارائه شده که در بسیاری از موارد نقاط مشترک زیادی با هم دارند. به عنوان مثال: نشریه الکترونیکی، نشریه ای است که به صورت مسلسل و در فاصله زمانی معین منتشر می شود و به صورت الکترونیکی یا به وسیله رایانه قابل دستیابی است. شاید بهترین تعریف متعلق به لنکستر باشد که می گوید «نشریه ای که به وسیله رسانه ای الکترونیکی ایجاد گردد و دستیابی به آن فقط از طریق این رسانه باشد»^۵.

انواع نشریه های الکترونیکی

۱. تمام متن (full text): این گونه نشریه های الکترونیکی، متن

کامل تمامی مقاله های آن قابل دستیابی است و بر دو نوع است:
الف- فقط الکترونیکی: این گونه نشریه ها فقط به شکل الکترونیکی وجود داشته و قابل بازیابی است.

ب- نسخه الکترونیکی نشریه چاپی: این نشریه ها به صورت چاپی و الکترونیکی در دسترس است.
۲. فهرست مطالب / چکیده: بسیاری از نشریه ها به کاربران امکان بازیابی فهرست و یا چکیده مقاله ها را می دهد.

مزایا و معایب نشریه های الکترونیکی

- مزایا:
- سریع تر از نسخه چاپی آن منتشر و در اختیار خوانندگان خود قرار می گیرد (تسریع در تولید و اشاعه)
 - استفاده همزمان توسط خوانندگان بی شمار، برخلاف نسخه چاپی که هر فرد از نسخه چاپی خود باید استفاده نماید.
 - بیست و چهار ساعته و هفت روز هفته بدون محدودیت مکان خاص قابل دستیابی است.
 - از متن مقاله به منابع و مآخذ و بالعکس پیوند دارد.
 - امکان دستیابی مستقیم به متن منابع و مآخذ مورد استناد وجود دارد.

● استفاده از استاندارد Z39.50 برای انطباق و ارسال به سایر

بانک ها و پایگاه های اطلاعاتی و نرم افزارهای مرتبط
● پیوند بین متنی مقاله ها، همانند سر بخش های یک مقاله
● استاندارد با مرورگرهای مختلف اینترنتی همانند IE Microsoft

Netscape ,

- نمایش مقاله ها به شکل های pdf , html
- ذخیره مقاله ها، تصاویر، جدول ها و نمودارها
- امکان انتخاب بخشی از مقاله برای ذخیره، چاپ، انتقال
- امکان ارسال مقاله به پست الکترونیکی شخص مورد نظر
- امکان تبادل نظر با پدید آورنده مقاله به وسیله پست الکترونیکی وی در آن مقاله

- امکان دریافت مقاله های جدید بر اساس نوع انتخاب کاربر از فیلدهای هر نشریه
- قابلیت جست و جو در فیلدهای گوناگون یک نشریه همانند: عنوان نشریه یا مقاله، پدید آورنده، موضوع، کلیدواژه، و....
- امکان مرور موضوع، عنوان مقاله، و پدید آورنده مورد نظر در هر نشریه
- قابلیت چند رسانه ای: متن، تصویر، صدا، و فیلم

معایب:

- اتکا به فناوری و تجهیزات الکترونیکی و رایانه ای و شبکه ای برای تولید، ذخیره سازی، و دستیابی به آن

اسلامی مطرح کرد و جای کتابی مستقل و عمیق تحقیقی به نام "مطبوعات اسلامی - جامعه اسلامی" را در ایران امروز خالی می‌داند. در مقاله «مطبوعات اسلامی و جامعه اسلامی»^۸ انتقاد از مطبوعات ایران از انقلاب مشروطه تا طلوع انقلاب اسلامی و بعضاً حتی بعد از انقلاب می‌گوید: «نه تنها مطبوعات آینه و نماینده جامعه اسلامی ایران نبود، بلکه در عملکرد و جهان بینی خود اسیر الگوهای غرب شده، بدون اینکه محیط لازم سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی اروپا و یا حتی امریکایی‌ها را داشته باشد». او مطبوعاتی را اسلامی می‌داند که تئوری، عملکرد و چارچوب آن با جامعه ایرانی که یک جامعه اسلامی و فرهنگ ایران به ویژه فرهنگ اسلامی همسان باشد.

سایت حوزه - نشریه های الکترونیکی مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی وابسته به حوزه علمیه قم در سال ۱۳۷۷ اقدام به تاسیس شبکه اطلاع رسانی و علوم اسلامی و راه اندازی پایگاه اطلاع رسانی حوزه بر روی شبکه اینترنت نمود. یکی از اهداف عمده این پایگاه ارائه متن کامل کتب علوم اسلامی و آرشیو مجلات بر روی شبکه جهانی اینترنت است. نشریه هایی که به ارائه و معرفی علوم و معارف اسلامی می‌پردازد، همانند نشریه های حوزه و یاسایر مراکز و دانشگاه ها ملاک انتخاب و تبدیل آنها به شکل الکترونیکی می‌باشد.

نشانی اینترنتی (URL): <http://www.hawzah.net/Per/Magazine/Index.htm>

فهرست نشریه های الکترونیکی پایگاه حوزه

نشریه های الکترونیکی پایگاه حوزه^۹ از نوع نسخه الکترونیکی نشریه های چاپی تمام متن است که نسخه چاپی آن نیز منتشر می‌شود.

• ناتوانی بعضی از استفاده کنندگان از رایانه، نرم افزارهای بانک های اطلاعاتی
• هزینه بالای تجهیزات اولیه همانند: رایانه، چاپگر، خدمات اتصال به اینترنت
البته مورد دیگری که کشور ما گریبان گیر آن است و نه نقص این نشریه ها را باید به آن افزود:
• سرعت پایین خطوط اتصال به اینترنت و پهنای باند در کشورهای در حال رشد همانند ایران که بازبینی و انتقال اطلاعات را با مشکل مواجه می‌نماید.

تعریف نشریه های اسلامی

اصطلاح های مطبوعات دینی یا نشریه های دینی، مطبوعات مذهبی یا نشریه های مذهبی، مطبوعات اسلامی یا نشریه های اسلامی در چندساله اخیر مترادف یکدیگر بکار می‌رود. لیکن یقیناً مطبوعات یا نشریه های دینی را می‌باید اعم از مطبوعات یا نشریه های اسلامی دانست، زیرا نشریه ها یی همانند افق بینا (متعلق به کلیمیان ایران) و فروهر (متعلق به زرتشتیان ایران) را می‌توان در زمره نشریه های دینی دانست و نه اسلامی. در این مقاله منظور، بررسی سایت نشریه های اسلامی است که روزنامه ها را نیز شامل نمی‌گردد. تعریف نشریه اسلامی در آثار نویسندگان و گفتار متولیان امور، تعریفی بدیهی دانسته و به اشتباه آن را مترادف نشریه های دینی و مذهبی نیز بکار می‌برند. مجید محمدی در کتاب **دین و ارتباطات خود**^۷ می‌نویسد: «نشریات مذهبی رویداد های جاری و تاریخی را تجلی کلام و اراده خداوند تلقی می‌کنند و می‌خواهند افکار عمومی را در جهت سلامت و پاکیزگی نفوس هدایت کنند.» پروفسور حمید مولانا اولین محقق است که لزوم شناخت و درک یک جامعه اسلامی را در تحصیل مطبوعات

جدول ۱: فهرست نشریه‌های الکترونیکی پایگاه حوزه

ردیف	نام نشریه	شماره های موجود در سایت	آخرین شماره چاپ شده (کاغذی)	تعداد شماره های تاخیری	درصد تاخیر به روز رسانی
۱	آموزه	۱-۳ (۱۳۸۲)	شماره ۱۶ مرداد ۱۳۸۳	۱۳	٪۸۱
۲	آفاق الحضارة الاسلامیة	۱-۱۳ (بدون ذکر سال)			
۳	اسلام و غرب	۱۸-۳۱ (۱۳۷۸)	شماره ۳۹ آبان ۱۳۷۹	۸	٪۲۱
۴	ارغنون	۷-۲۳ (۱۳۸۲)	شماره ۲۴ شهریور ۱۳۸۳	۱	٪۴
۵	الهیة و حقوق	۱-۳ و ۶ (۱۳۸۱)	شماره ۱۳ پاییز ۱۳۸۳	۷	٪۵۴
۶	اقتصاد اسلامی	۱-۱۲ (۱۳۸۲)	شماره ۱۴ شهریور ۱۳۸۳	۲	٪۱۴
۷	بازتاب اندیشه در مطبوعات	۱-۵۲ (۱۳۸۳)	شماره ۵۳ شهریور ۱۳۸۳	۱	٪۲
۸	انتظار	۱-۱۲ (۱۳۸۳)	شماره ۱۳ پاییز ۱۳۸۳	۱	٪۸
۹	ترجمان وحی	۱ (سال ششم ۱۳۸۱)	شماره ۱۵ سال ۱۳۸۳	۱۴	٪۹۳
۱۰	تاریخ اسلام	۱-۱۶ (۱۳۸۳)	شماره ۱۷ بهار ۱۳۸۳	۱	٪۶
۱۱	پژوهش های اصولی	۱ (۱۳۸۱)	شماره ۴ و ۵ تابستان و پاییز ۱۳۸۲	۳	٪۶۰
۱۲	پرسیمان	۱-۲۳ (۱۳۸۳)	شماره ۲۷ آبان ۱۳۸۳	۴	٪۱۵
۱۳	پژوهش های فلسفی - کلامی		شماره ۱۸ زمستان ۱۳۸۲		
۱۴	پژوهش های علوم انسانی		از شماره ۵ به پژوهش های فلسفی - کلامی تغییر نام داد		
۱۵	پژوهش و حوزه	۱-۱۵ (۱۳۸۲)	شماره ۱۶ زمستان ۱۳۸۲	۱	٪۶
۱۶	پژوهش های قرآن و حدیث	۱ و ۲ (۱۳۸۲)			
۱۷	پگاه حوزه	۶۸-۱۳۶ (۱۳۸۳)	شماره ۱۴۷ آبان ۱۳۸۳	۱۱	٪۸
۱۸	پاسدار اسلام	۱۶۳-۲۷۴ (۱۳۸۳)	شماره ۲۷۶ آذر ۱۳۸۳	۲	٪۱
۱۹	پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع)	۶ و ۷ (۱۳۷۷)	شماره ۲۱ بهار ۱۳۸۳	۱۴	٪۶۷
۲۰	پیام حوزه	۴-۳۷ (۱۳۸۳)	شماره ۳۸ تابستان ۱۳۸۳	۱	٪۳
۲۱	حضور	۱-۴۳ (۱۳۸۱)	شماره ۴۸ بهار ۱۳۸۳	۵	٪۱۱
۲۲	حدیث زندگی	۱-۱۰ (بدون ذکر سال)			
۲۳	حوزه	۳۷-۱۰۳ (۱۳۸۱)	شماره ۱۲۲ خرداد و تیر ۱۳۸۳	۱۹	٪۱۶
۲۴	حوزه و دانشگاه	۱-۳۶ (۱۳۸۲)	شماره ۳۹ تابستان ۱۳۸۳	۳	٪۸
۲۵	درس هایی از مکتب اسلام	سال ۱۳۷۶-۷ (۱۳۸۳)			
۲۶	حکومت اسلامی	۱-۳۱ (۱۳۸۳)	شماره ۳۲ تابستان ۱۳۸۳	۱	٪۳
۲۷	ذهن	۱-۱۴ (۱۳۸۲)	شماره ۱۷ تابستان ۱۳۸۳	۳	٪۱۸

			۵۱-۶ (۱۳۸۳)	دیدار آشنا	۲۸
			۲۳-۱	ره آورد نور	۲۹
۹٪	۳	شماره ۳۵ آبان ۱۳۸۳	۳۲-۱ (۱۳۸۳)	رواق اندیشه	۳۰
			۱۸-۵۰ (۱۳۸۰)	صحیفه مبین	۳۱
۴۸٪	۱۲	شماره ۲۵ آبان ۱۳۸۳	۱۳-۱ (۱۳۸۲)	زمانه	۳۲
۵۶٪	۱۸	شماره ۳۲ تابستان ۱۳۸۳	۱۴-۱ (۱۳۷۸)	علوم حدیث	۳۳
			۱۲-۱	طلوع	۳۴
۱۲٪	۳	شماره ۲۵ بهار ۱۳۸۳	۲۲-۱ (۱۳۸۲)	علوم سیاسی	۳۵
۵۳٪	۸	شماره ۱۵ محرم ۱۴۲۵ ق	۷-۱ (۱۴۲۱ ق)	علوم حدیث عربی ...	۳۶
۱۴٪	۵	شماره ۳۵ سال ۱۴۲۵ ق	۳۰-۱ (۱۴۲۳ ق)	فقه اهل بیت عربی	۳۷
۲۱٪	۸	شماره ۳۸ تابستان ۱۳۸۳	۱۴ و ۲ (۱۳۷۹)	فقه اهل بیت فارسی	۳۸
			۲ و ۱	فقه و مبانی حقوق	۳۹
۴۳٪	۱۷	شماره ۴۰ تابستان ۱۳۸۳	۲۳-۱۰ (۱۳۷۹)	فقه	۴۰
۶۹٪	۲۲	شماره ۳۲ پاییز ۱۳۸۳	۹-۱ و ۱۰ (۱۳۷۸)	کتاب نقد	۴۱
۱۸٪	۶	شماره ۳۳ پاییز ۱۳۸۳	۲۷-۱ (۱۳۸۲)	قیسات	۴۲
۲۷٪	۱۴	شماره ۵۱ پاییز ۱۳۸۳	۳۷-۱۷ (۱۳۸۰)	کلام اسلامی	۴۳
			۱-۸ سال ۱۳۸۳	کوثر	۴۴
			۱-۵۹ سال ۱۴۲۵ ق	مبلغان	۴۵
۱٪	۳	شماره ۲۱۷ آبان ۱۳۸۳	۲۱۴-۲۱۲ (۱۳۸۳)	کیهان فرهنگی	۴۶
۴٪	۳	شماره ۸۴ آذر ۱۳۸۳	۸۱-۲ سال ۱۳۸۳	معرفت	۴۷
۲۱٪	۱۷	شماره ۸۲ بهار ۱۳۸۳	۶۵-۴۳ (۱۳۷۸)	مشکوٰه	۴۸
۵۲٪	۱۱	شماره ۲۱ زمستان ۱۳۸۲	۱۰-۱ (۱۳۸۰)	متین	۴۹
۷۵٪	۳	شماره ۴ تابستان ۱۳۸۳	۱ (۱۳۸۲)	معرفت فلسفی	۵۰
۴٪	۲	شماره ۴۸ آبان ۱۳۸۳	۴۶-۰ (۱۳۸۳)	موعود	۵۱
۳۸٪	۷	شماره ۲۴ و ۲۵ بهار و تابستان ۱۳۸۳	۱۷-۱ (۱۳۸۳)	مشکوٰه النور	۵۲
			۲۶-۱	المنهاج	۵۳
			۲۸-۱ (۱۳۸۲)	موعود جوان	۵۴
۶۲٪	۱۸	شماره ۲۹ تابستان ۱۳۸۲	۱۱-۷ (۱۳۷۷)	نامه پژوهش	۵۵
			۱۰-۲	میراث حدیث شیعه	۵۶
۳۰٪	۱۰	شماره ۳۳ بهار ۱۳۸۳	۲۳-۴ (۱۳۸۰)	ندای صادق	۵۷
۱۴٪	۶	شماره ۴۳ مرداد - شهریور ۱۳۸۳	۳۷-۱ (۱۳۸۲)	نامه مفید	۵۸
۲۵٪	۲	شماره ۷ و ۸ زمستان ۱۳۸۳	۵-۲ (۱۳۸۳)	نهج البلاغه	۵۹
۴۷٪	۵	شماره ۳۲ زمستان ۱۳۸۳	۲۷-۱ (۱۳۸۰)	نقد و نظر	۶۰
۱۰٪	۲	شماره ۲۱ مرداد ۱۳۸۳	۱۹-۴ (۱۳۸۳)	یاس	۶۱
۵٪	۱	شماره ۲۲ تابستان ۱۳۸۳	۲۱-۱ (۱۳۸۳)	هفت آسمان	۶۲

ارزیابی سایت نشریه های الکترونیکی پایگاه حوزه

● روزآمدی (Currency)

همان گونه که در بخش مزایای نشریه ای الکترونیکی ذکر شد، یکی از مزایای اینگونه نشریه ها سریع تر از نسخه چاپی آن منتشر و در اختیار خوانندگان خود قرار می گیرد (تسریع در تولید و اشاعه)، متاسفانه با مقایسه جدول مجله های بالا، در بسیاری از موارد تنها از نشریه چاپی ولو در حد اطلاعات کتاب شناختی سریع تر منتشر نمی شود، بلکه با تاخیر زمانی و شماره ای فاحشی در وبگاه (Web site) حوزه قرار می گیرد. همان گونه که از جدول شماره ۱ ملاحظه می شود، میانگین تاخیر به روزرسانی نشریه ها در مجموع ۲۷٪ است که ۱۱ نشریه بالای ۵۰٪ تاخیر به روزرسانی دارد. پایگاه حوزه در خصوص روزآمدسازی، نوع انتخاب، کامل بودن مطالب، غلط های تایپی و ارائه مطالب مقاله های نشریه ها سیاست خود را به وضوح به اطلاع مراجعان نمی رساند. تنها در هنگام پر نمودن فرم مشخصات فردی برای دستیابی به متن کامل بعضی از نشریه ها که نام کاربری و کلمه عبور می خواهد، ذکر می شود که پایگاه هیچ تعهدی برای به روزرسانی، کامل بودن مطالب، غلط های چاپی ندارد. آیا پایگاه حوزه نمی باید نشریه های متعلق به حوزه علمیه همانند: آیین پژوهش، با معارف اسلامی آشنا شویم، پژوهش های قرآنی، پیام زن و تاریخ اسلام را در وبگاه خود قرار دهد. در حالی که

شبکه شارح وابسته به دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم در کاری موازی، این نشریه ها و دیگر نشریه های حوزه را در سایت خود (www.shareh.com) قرار داده و روزآمدی نشریه های آن و نوع به نمایش گذاری متن مقاله ها از شکل و طرح بهتری برخوردار است. به عنوان مثال آخرین شماره مجله حوزه به نمایش درآمده در سایت شارح شماره ۱۲۱ است. در صورتی که در سایت حوزه آخرین شماره این نشریه ۱۰۳ قرار دارد.

● پیوندها (Link)

در سراسر صفحه (home page) نشریه ها

<http://www.hawzah.net/Per/Magazine/Index.htm>

از ۱۴۷ پیوند، ۸ پیوند آن ابتر (مرده یا بدون اتصال) است و امکان دستیابی به صفحه مورد درخواست را نمی دهد.

● قابلیت های خروجی

امکان چاپ، دیدن متن مقاله به شکل های Word, Pdf, Rtf، ارسال مقاله به پست الکترونیکی (email) مورد نظر مراجعان و ذخیره (save) هر مقاله از امکانات طراحی هر پایگاه اطلاعاتی نشریه ها است. مثلاً در امکان چاپ مقاله، پیش بینی چاپ در اندازه مورد نظر مراجعه کننده طراحی می شود تا خط و یا کلماتی از کادر چاپ خارج نشود. در شکل نمایش pdf کاربر به راحتی مقاله

جدول ۲- پیوندهای ابتر

1.	http://www.islamicfeqh.org/en-f-f.htm :BAD
2.	http://www.andisheqom.com/Htm/Sabah/Index.htm :BAD
3.	http://www.hawzah.net/Per/Image/Magazine/40/elahiat.jpg : BAD
4.	http://www.hawzah.net/Per/Image/Magazine/40/zamane.jpg : BAD
5.	http://www.hawzah.net/Per/Image/Magazine/40/mabanihoqq.jpg : BAD
6.	http://www.hawzah.net/Per/Image/Magazine/40/keihanfarhangi.jpg : BAD
7.	http://www.hawzah.net/Per/Image/Magazine/40/marefatfalsafi.jpg : BAD
8.	http://www.hawzah.net/Per/Image/Magazine/40/hadithshia.jpg : BAD

مورد نظر خود را در قالب مقاله کاغذی نشریه بدون تغییر قلم، تورفتگی، ستون ها، جدول ها، نمودارها، تصاویر و ... می تواند نظاره گر باشد. متأسفانه هیچ یک از این قابلیت ها برای امکان انتخاب به مراجعان در پایگاه حوزه در نظر نگرفته شده است و کاربر با مشکلات عدیده ای مواجه است.

● اطلاعات کامل هر مقاله

اطلاعات کتاب شناختی هر مقاله از اجزای مهم طراحی بانک های اطلاعاتی نشریه ها است. ذکر نام پدید آورنده، صفحه شمار، نام نشریه، ماه، سال، دوره و شماره در هر مقاله برای اطلاع کاربر لازم است تا در اسرع وقت و بدون صرف زمان و جست و جو به این اطلاعات در همانجا دست یابد. مثلاً «در شماره ۸۹ و ۹۰ مجله حوزه در فهرست مقاله ها، مقاله «ایران در عصر خوانساری»، پدید آورنده، صفحه شمار، سال، دوره و نام نشریه مشخص نمی باشد. نویسنده مقاله با کلیک بر روی عنوان مقاله در صفحه بعد مشخص می گردد که اسماعیل اسماعیلی است و کاربر مجبور به کلیک و دیدن صفحه بعد است. هم چنین می توان از مقاله «بررسی تطبیقی حدیث شیعیه و اهل سنت» متعلق به علامه عسگری در فصلنامه علوم حدیث، شماره ۱۲ نام برد که نام نویسنده در فهرست مطالب نمی باشد. سایر مقاله ها نیز وضع مشابه دارند. بهتر است اندازه و حجم هر مقاله در مقابل اطلاعات کتاب شناختی آن بیان شود. ذکر تمامی بخش های یک نشریه همانند سخن سردبیر در نسخه الکترونیکی آن مطابق نشریه چاپی، اطمینان استفاده کننده به جامعیت نسخه الکترونیکی است، اما این جامعیت در بعضی موارد نقض می گردد. در فصلنامه علوم حدیث، شماره ۱۲ چکیده مقاله ها به زبان انگلیسی وجود دارد که فهرست و متن آن در سایت حوزه نیامده است و یا درج فهرست موضوعی سال هفدهم مجله حوزه در شماره ۱۰۱ و ۱۰۲ نسخه چاپی نشریه حوزه که در نسخه الکترونیکی آن نمی توان به آن دست یافت. فقدان اطلاعات کامل و روزآمد شناسنامه حقوقی و انتشاراتی هر نشریه از نکات دیگر است. اطلاعاتی همانند: صاحب امتیاز، مدیر مسئول، سردبیر، نوع نشریه، مشخصات تماس و دسترسی: تلفن، دورنگار، نشانی الکترونیکی (email)، نشانی اینترنتی (url) و شرایط اشتراک آن نشریه. در فصلنامه علوم حدیث مشخصات نوع نشریه و صاحب امتیاز در سرا صفحه نشریه ها ذکر شده است و از اطلاعاتی همانند:

مدیر مسئول: محمد محمدی نیک - ری شهری) سردبیر: مهدی مهریزی، دورنگار: ۷۷۱۹۹۱۰، تلفن: ۰۲۵۱۷۷۱۰۴۸۷ و ۰۲۵۱۷۷۱۱۷۴۵، پست الکترونیکی:

magazine@hadith.net، نشانی
www.hadith.net اثری نمی باشد. جالب است آدرس صندوق پستی: ۵۸۱۷۳-۱۳۴۳ آمده که صحیح آن ۳۴۳۱-۳۷۱۸۵ است. این اشتباه برای صندوق پستی دیگر نشریه ها کم و بیش تکرار شده است. مجله پژوهش های علوم انسانی وابسته به دانشگاه قم از شماره ۵ به بعد به پژوهش های فلسفی - کلامی تغییر نام داد که باید ذکر می شد و در یک جا الفبایی و یا ارجاع داده می شد و نه آنکه در دو جای مختلف اطلاعات آن وارد می گشت تا مراجعان دچار اشتباه گردند.

● راهبری (Navigation)

در راهبری هر سایت کاربر و مراجعان به راحتی می دانند در کجا هستند و به کجا می خواهند بروند و با فشردن دکمه، تصویر، کلمه و یا متنی به صفحه مورد نظر خود دست می یابند. نشریه های الکترونیکی دارای دکمه بازگشت به صفحه قبل و یا رفتن به صفحه بعد برای بازبینی مقاله، نشریه و انتخاب نوع خروجی فایل است. در وبگاه حوزه عدم رعایت نکته مزبور کاربر را مجبور به استفاده از دکمه های جلو (forward) و عقب (back) مرورگرهای اینترنتی می نماید که استفاده از این دکمه ها منجر به حذف بعضی از صفحه های بازبینی شده می گردد. در سرا صفحه نشریه ها، دکمه های راهبری صفحه اصلی همانند: کتابخانه، متون دینی، راهنمای موضوعی (قرآن، تاریخ، علوم اسلامی، و...) را نمی توان دید. کلیک بر روی نوار پیشگر (scroll) عمودی برای دیدن منابع و مآخذ و یا سایر بخش های هر مقاله که بدون دکمه و یا کلمه بالا و پایین، سربخش و منابع و مآخذ است کاربر و مراجعه کننده را به زحمت می اندازد. در هر نشریه آرم (لوگو) حوزه می باید به صفحه اصلی پیوند داشته باشد که این گونه نیست. ارجاع از شماره استنادها (درون متنی) به منابع و مآخذ و یا بالعکس به کاربر امکان می دهد در حین مطالعه به راحتی بتواند منابع مورد استناد را بشناسد. بهتر است سربخش های هر مقاله به صورت فهرست در سمت راست قرار می گرفت تا با کلیک بر روی آن به آن سربخش مقاله مستقیماً رفت. استفاده از نوار پیشگر عمودی سمت چپ برای با صفحه های

«سخنی با خوانندگان» است که با دقت در مقاله های باز یابی شده می توان دریافت، اطلاعات آن شامل: نام نشریه، شماره نشریه، عنوان مقاله و سه خط اول هر مقاله است. حال اگر اولین مورد که با عبارت «تعارض اسلام» شروع می شود برای باز یابی در کادر جست و جو تایپ شود، دوباره موارد باز یابی ۳۰۰ جواب است. ولیکن عبارت «تعارض اسلام» در سایر جواب ها قابل مشاهده نیست و میزان ارتباط از ۱۰۰٪ در مورد اول به ۵۶٪ تنزل می یابد. در صورتی که عبارت «تعارض اسلام» در اولین مورد باز یابی شده وجود دارد و انتظار بود امتیاز ۱۰۰٪ به آن تعلق یابد. اگر عبارت «تعارض اسلام رقابت های مذهبی» تایپ شود، دوباره ۳۰۰ مورد باز یابی می شود که مورد اول باز یابی در بالا، به رتبه سوم با ۴۱/۳٪ ارتباط نزول می یابد، در صورتی که چهار کلمه مدنظر در آن وجود دارد که در دیگر موارد مشهود نمی باشد. اگر به جای همه نشریه ها، نشریه پژوهش های فلسفی انتخاب و عبارت «تعارض اسلام رقابت های مذهبی» را در این نشریه جست و جو شود، جواب دوباره ۳۰۰ مقاله باز یابی شده است که جواب همگی آنها بدون ارتباط و غلط است.

نکته دیگر نبود جست و جوی پیشرفته برای قابلیت جست و جو های گوناگون با توجه به نوع درخواست مراجعان است. اگر مراجعه کننده ای بخواهد در فیلد خاصی همانند موضوع، و یا نویسنده جست و جو نماید، چگونه می تواند درخواست خود را اعمال نماید.

نکته بعد آنکه محیط وب برای بانک های اطلاعاتی هنگام جست و جو در آنها ویژگی دیگری به ارمغان آورد که مورد توجه کاربران قرار دارد، و آن پیوندهای فرامتنی (hypertext link) می باشد. مثلاً با کلیک بر روی نویسنده، نام نشریه، موضوع و ... می توان به دیگر موارد مشابه دست یافت و به مرور تمامی موارد موجود در آن بانک اطلاعاتی دست یافت. متأسفانه این خصلت فقط در عناوین نشریه ها آن هم به صورت ناقص مورد توجه قرار دارد.

طراحی

حجم

مجموع حجم سرصفحه

(<http://www.hawzah.net/Per/Magazine/Index.htm>)

۲۳۳ کیلو بایت با ۷۶ پیوند است:

نمایش طولانی در سایت های فارسی، و در سایت های لاتین در سمت راست نشان دقت و درک محیط نوشتاری است. بهتر است این مسأله در صفحه های نشریه های مورد استفاده سایت حوزه اصلاح گردد. ضمناً در این گونه صفحه های طولانی امکان بازگشت به ابتدای صفحه و یا به بخش مربوط توسط کلیدها و یا کلمات راهبری باید وجود داشته باشد. در سرا صفحه نشریه ها برای یافتن نشریه مورد نظر باید نوار پیشگر عمودی را به بالا و پایین حرکت داد. در حالی که طراح می توانست با تهیه فهرست الفبایی نشریه ها به صورت الفبا در بالاترین نقطه تصاویر نشریه ها، هر نشریه را در گروه الفبایی خود جای دهد و با کلیک بر روی آن حرف، به نشریه هایی که با آن حرف شروع می شود رسید.

جست و جو (Search) و مرور (Browse)

مهم ترین ویژگی بانک های اطلاعاتی نسبت به کتابشناسی ها، مقاله نامه ها و چکیده نامه های چاپی امکانات جست و جو های متنوع آن و وجه تشابه آن، مرور شناسه ها و فیلدها می باشد. عمل جست و جو های متنوع در پایگاه های اطلاعاتی که می توان به آن نام انقلاب اطلاعات داد، به کار بر کمکی می نماید در کمترین زمان به مرتبط ترین موارد درخواستی خود دست یابد. به قول مرحوم دکتر ابرامی «اگر انفجار اطلاعات پدید آمده، انقلاب اطلاعات برای مهار کردن آن ظاهر گردیده است.» فیلدهای جست و جوی طراحی شده در این وبگاه (web site) از نوع ساده است. متأسفانه کادر جست و جو را در سرا صفحه نشریه ها نمی توان یافت، بلکه باید به صفحه اصلی مراجعه و در آن کلمه یا عبارت مورد نظر برای جست و جو را تایپ نمود. برای ارزیابی میزان اعتبار جست و جو، در کادر جست و جو کلمه «اسلام» را تایپ می نمایم تا در تمامی نشریه های موجود جست و جو نماید. تعداد موارد باز یابی ۳۰۰ جواب است و اگر هر کلمه و عبارت دیگری نیز برای جست و جو وارد شود، جواب ۳۰۰ مورد است. به عبارت دیگر تعداد موارد باز یابی شده همیشه ۳۰۰ مورد است. اولین مورد یافت شده برای کلمه اسلام با رتبه ۱۰۰٪ و آخرین مقاله باز یابی شده با رتبه ۴۳/۲٪ است. مشخص نمی باشد نسبت امتیاز رتبه بندی ها بر چه اساسی است. هم چنین به علت عدم تفکیک اطلاعات فیلدها نمی توان گفت که کلمه اسلام در کدام فیلد قرار دارد. اولین مقاله باز یابی شده از ماهنامه اسلام و غرب، شماره ۲۱ با عنوان

همان گونه که مشاهده می شود برای کاربرانی که به وسیله مودم و حداکثر با سرعت ۵۶ از سایر مراکز و یا منازل به سرصفحه حوزه برای بازبینی مراجعه می نمایند بیش از ۴۶/۶۵ ثانیه زمان لازم است که این خلاف اصول بدیهی طراحی سایت می باشد، زیرا مراجعه کننده با این تاخیر زمانی از دیدن چنین سایت هایی صرف نظر می نماید. بهتر است حجم سرصفحه به پایین تر از ۴۵ کیلو برسد.

■ قاب (frame)

استفاده از قاب به علت صفحه ها و اطلاعات متنوع باعث می گردد، تمرکز مراجعان و استفاده کنندگان این گونه سایت ها از بین برود. مرورگرهای اینترنتی مختلف چون از پارامتر تگ های (tag) قاب مربوط به خود استفاده می نمایند. نمایش این گونه صفحه ها با مشکلات عدیده ای در مرورگرها مواجه می شود. هم چنین چاپ صفحه های آن به علت حذف بعضی از کلمات و یا حروف حاشیه ها دقیق نیست و بسیاری از موتورهای کاوش توانایی خواندن محتوای صفحه های آن و برخی از مرورگرها امکان بازکردن صفحه های این سایت ها را ندارند. دو نشانی اینترنتی (url) مستقل برای صفحه و قاب، بدون امکان تشخیص و تفکیک آن برای مراجعان، از مشکلات دیگر استفاده از قاب است.

■ پس زمینه (background)

استفاده از پس زمینه رنگی (سبز مغز پسته ای) در نشریه ها و متن کامل مقاله ها قابل توجه نمی باشد.

■ متا تگ ها (meta tag)

موتورهای کاوش به متا تگ ها صفحه های وبی موجود در سرورهای متصل به اینترنت همانند عنوان (title)، کلیدواژه ها (keyword)، و شرح محتوا (description content) حساس بوده و در هنگام جست و جوی کاربران در اینترنت، اولویت اول آنها در بازیابی موارد درخواستی، کلمات درج شده در میان این تگ ها می باشند. همان گونه که در بالا ذکر شد استفاده از قاب کار بازیابی کلمات را در بسیاری از موتورهای کاوش با مشکل مواجه می نماید. به عنوان نمونه در صفحه مجله حوزه، در تگ کلیدواژه، کلمه های لاتین shia, islam, aqaed, magazine مورد استفاده قرار گرفته است که می توانست از کلمه های فارسی یعنی: شیعه، اسلام، عقاید و مجله

Total HTTP Requests:	76
Total Size:	233079 bytes
Object type	Size (bytes)
HTML:	15473
Images:	203979
Javascript:	10765
CSS:	2862
Multimedia:	0
Other:	0
External Object	QTY
Total Images:	68
Total Scripts:	6
Total CSS imports:	1
Total CSS imports:	1

جدول ۳: حجم اطلاعات (متن، تصویر، برنامه، اشیا)

مدت زمان انتقال اطلاعات به رایانه مراجعان و کاربران

Connection Rate	Download Time
14.4K	180.85 seconds
28.8K	90.52 seconds
33.6K	77.62 seconds
56K	46.65 seconds
ISDN 128K	14.43 seconds
T1 1.44Mbps	1.43 seconds

جدول ۴: مدت زمان انتقال صفحه ها

در اندازه ۸۰۰×۶۰۰ نیازی به نوار پویشگر افقی نمی باشد و در مابقی اندازه ها کاربر مجبور به حرکت نوار پویشگر است.

استفاده کرد. این سرا صفحه فاقد تگ محتوا است و می توانست از عبارت «سرافحه مجله های حوزه» در شرح محتوا استفاده نماید.

● نشانی اینترنتی (URL)

نشانی اینترنتی (url) سرافحه بخش نشریه های حوزه

<http://www.hawzah.net/Per/Magazine/Index.htm>

است. بهتر بود به جای per که مخفف Persian است نام کامل نوشته می شد و یا کلمه farsi نگارش می شد تا هنگامی که کاربر در موتورهای کاوش همانند گوگل به جست و جوی کلمه farsi یا Persian در url می گشت این سایت نیز بازایی می شد. این مسأله در نشانی هر نشریه تکرار شده است. مثلاً در نشانی حوزه

<http://www.hawzah.net/Per/Magazine/Index.htm>

<http://www.hawzah.net/Per/Magazine/HO/Index.htm>

تکرار می شود چرا که HO مخفف نام نشریه حوزه (hawzeh) است (علی القاعده می باید از مخفف ha استفاده می شد).

■ نشانی های پیشنهادی

۱. برای شماره جاری نشریه حوزه:

[hawzah.net/Farsi/Magazine/Hawzeh/current.htm](http://www.hawzah.net/Farsi/Magazine/Hawzeh/current.htm)

<http://www>

۲. برای شماره های گذشته نشریه حوزه:

<http://www.hawzah.net/Farsi/Magazine/Hawzeh/archive.htm>

■ روبات ها (robot)

استفاده از robot.text در هنگام طراحی و نگارش صفحه های وب موجب می شود اطلاعات ذخیره شده در سرور میزبان (host) در بانک اطلاعاتی موتورهای کاوش راه نیابد. اطلاعات یاد شده در وبگاه حوزه برای اطلاع و اشاعه معارف اسلامی به مراجعان است، پس نیازی به عدم بازایی آن توسط موتورهای کاوش که یکی از ابزارهای کاوش کاربران برای جست و جوی موارد درخواستی آنها در دریای بیکران اطلاعات اینترنت است نمی باشد که با پیغام:

This servers robot.text file forbid access to the document

مواجه گردند.

■ نمایش در مرورگرهای اینترنتی (Internet Browser)

طراحی صفحه های وب برای نمایش در مرورگرها به گونه ای باید باشد که حتی المقدور نیازی به نوار پویشگر افقی نباشد. جدول شماره ۵ نحوه نمایش صفحه های حوزه در مرورگرهای IE و Netscape در اندازه های مختلف را نشان می دهد.

تنظیم اندازه های صفحه نمایش به اختیار کاربر است، مگر آنکه اندازه نمایش متذکر شود. همان گونه که مشاهده می شود فقط

جدول ۵: نحوه نمایش صفحه ها در مرورگرها

مرورگر Netscape	مرورگر IE	اندازه های صفحه نمایش
۶۰۰×۴۸۰ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	۶۰۰×۴۸۰ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	
۸۰۰×۶۰۰ (نیاز به پویشگر افقی ندارد)	۸۰۰×۶۰۰ (نیاز به پویشگر افقی ندارد)	
۵۸۰×۳۰۰ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	۵۴۴×۳۸۴ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	
۵۸۰×۴۳۰ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	۶۴۰×۴۸۰ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	
۵۸۰×۶۰۰ (نیاز به پویشگر افقی دارد)	-	

۳. برای سال خاص (مثلاً ۱۳۷۸) نشریه حوزه:

<http://www.hawzah.net/Farsi/Magazine/Hawzeh/archive/1378.htm>

۴. برای شماره خاص (مثلاً شماره ۱۲ سال ۱۳۷۸) نشریه حوزه:

<http://www.hawzah.net/Farsi/Magazine/Hawzeh/archive/1378/12.htm>

۵. برای متن کامل شماره خاص (مثلاً مقاله پنجم شماره ۱۲ سال ۱۳۷۸) نشریه حوزه:

<http://www.hawzah.net/Farsi/Magazine/Hawzeh/archive/1378/12/fulltext5.htm>

علت تغییر IP، DNS، رکوردهای جدید را می باید جایگزین نمایند که ثبت آن رکوردها بستگی به زمان روز آمدن بانک DNS دارد و حداقل چندین ساعت زمان لازم است تا این تغییرات اعمال گردد و در این مدت امکان دسترسی کاربران به وبگاه حوزه وجود ندارد. استفاده از وب سرورهای آینه‌ای (Mirror) یا Distribute web server یا Parallel web server به مدیران شبکه هر وبگاهی این امکان را می دهد تا در صورت نقص فنی، ویروسی شدن، هک شدن و حتی ازدیاد میزان مراجعه کننده، خدمات وبگاه با قطعی و یا تاخیر زمان مواجه نشود. متأسفانه وبگاه حوزه از این قابلیت استفاده نمی نماید.

نتیجه گیری

امروزه اینترنت به وسیله ای عمومی برای اشاعه نظریه ها و عقاید افراد، موسسات، دولت ها بر اساس اهداف اجتماعی، سیاسی، تبلیغی، اقتصادی و... درآمده است. وبگاه حوزه همان گونه که در بالا ذکر شد دارای نقاط ضعف فنی و تکنیکی عدیده ای همانند

• میزبان (Host)

جدول ۶ تغییرات Host و OS از ویندوز 4 NT به ویندوز سرور ۲۰۰۳ در عرض چهار سال را نشان می دهد. این تغییرات در طول سه هفته انتهایی نشان از بی ثباتی شبکه حوزه است که نتیجه ای جز تاخیر و قطعی وبگاه برای کاربران و مراجعان به آن ندارد. به عبارت دیگر به

جدول ۶: تاریخچه تغییرات سرور و میزبان وبگاه حوزه

OS, Web Server and Hosting History for www.hawzah.net				
OS	Server	Last changed	IP address	Netblock Owner
Windows Server 2003	Microsoft-IIS/6.0	19-Jul-2004	66.34.206.128	C I Host
Windows 2000	unknown	18-Jul-2004	66.34.206.128	C I Host
Windows Server 2003	Microsoft-IIS/6.0	8-Jul-2004	66.34.206.128	C I Host
Windows 2000	Microsoft-IIS/5.0	13-Jun-2003	217.175.234.224	C.O.O.L.-Net
Windows 2000	Microsoft-IIS/5.0	6-Mar-2003	64.156.161.98	Level 3 Communications, Inc.
Windows 2000	Microsoft-IIS/5.0	8-Jan-2003	66.250.26.17	Cogent Communications
Windows 2000	Microsoft-IIS/5.0	30-Nov-2001	65.200.15.58	MEGAPIN
Windows 2000	Microsoft-IIS/5.0	2-Aug-2001	213.29.170.4	Computer Research Center of Islamic Sciences(CRCIS)
NT4/Windows 98	Microsoft-IIS/4.0	7-Feb-2001	213.29.170.4	Computer Research Center of Islamic Sciences(CRCIS)

4. Association of Research Libraries (ARL)(1999). *Seven Years of Tracking Electronic Publishing: The ARL Directory of Electronic Journals, Newsletters and Academic Discussion Lists*.

5. LANCASTER, F. W.(1995). The evolution of electronic publishing. *Library Trends*, 43(4) , 518-527.

6. Boyce, Peter B. , Owens, Evan, & Biemesderfer, Chris(1997). Electronic Publishing: Experience is Telling Us Something, *Serials Review*, 23(1) .

۷. محمدی، مجید. دین و ارتباطات، تهران: کویر، ۱۳۸۲.

۸. مولانا حمید. «مطبوعات اسلامی و جامعه اسلامی». مجموعه مقالات دومین سمینار بررسی مسائل مطبوعات ایران (ص: ۷۵-۸۱). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۱۳۷۷.

۹. لازم به ذکر است تاریخ بازبینی و گردآوری اطلاعات برای ارزیابی از وبگاه حوزه، آذرماه ۱۳۸۳ است.

۱۰. ابرامی، هوشنگ. شناختی از دانش‌شناسی، تهران: نشر کتابدار، ۱۳۷۸، ص ۹۹.

طراحی، به روزرسانی، و نبود بانک اطلاعاتی کارآمد است. یقیناً استفاده بهینه، نیازمند برنامه‌ریزی و تدوین خط‌مشی مدون همراه گروه کاری از متخصصان: موضوعی، رایانه‌های و شبکه‌ای و کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌باشد. وبگاه حوزه با توجه به اهداف و وظایف خود می‌تواند به قطب اشاعه نشریه‌های اسلامی درآید. در پایان پیشنهاد می‌گردد برای افزایش جامعیت اطلاعات نشریه‌های اسلامی، بهتر است ولو در حد اطلاعات کتاب‌شناختی، پایگاه حوزه اقدام به گردآوری مشخصات و مقاله‌های نشریه‌های ذیل نیز بنماید: شیعه‌شناسی (مؤسسه شیعه‌شناسی)، خردنامه صدرا (بنیاد حکمت اسلامی صدرا)، مقالات و بررسی‌ها (دانشگاه تهران، دانشکده الهیات)، تراثنا (مؤسسه آل‌البیت)، تحقیق علوم قرآن و حدیث (دانشگاه الزهرا)، بانوان شیعه (مؤسسه شیعه‌شناسی)، اندیشه‌های حقوقی (مجتمع آموزش عالی قم)، فقه و حقوق (پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)، آینه معرفت (دانشگاه شهید بهشتی)، پژوهش دینی (زیر نظر دکتر عبای همای)، با معارف اسلامی آشنا شویم (دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم)، بینات (مؤسسه معارف اسلامی امام رضا ع)، مطالعات اسلامی (دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی)، نامه حکمت (دانشگاه امام صادق ع).

پانویس ها:

* rajabi@isu.ac.ir

1. Price, Derek j. De Solla(1965) . *Little science, big science*. Columbia University press, new york.

2. Metza, paul, &Gherman, paul M. (1991).” serial a pricing and role of electronic journal “. *College & research libraries* , 52 (4),315-327.

3. Duranceau EF(1999). Third generation e-journals and beyond: is there an agent in your future? Discussion with Peter B. Boyce, Gerard McKiernan, and David E. Pritchard. *Serials Review*,25(2),77-82.